

EDITORIAL

Per tots els costats

Als habituals atacs que denunciem en estes pàgines se'n sumen de nous i sense descans un dia sí i l'atre també. Atacs que nos arriben per tots els costats: de ponent i de tramontana, de dins i de fora, per la llengua o per qualsevol altre tema... Fets que no resultarien normals en cap altra societat que no fora esta, puix serien rebujats pel conjunt dels seus membres.

En estos dies, proxims a les festes falleres, hem assistit a casi una traca de **despropòsits**, començant pel saluda que ha rotulat la **Fallera Major de Valencia** sobre una foto seua que ha enviat a les falles de la ciutat: "Gaudeix al màxim d'aquest any. Amb molt d'afecte.". La reaccio en les rets socials ha segut immediata, encara que al nostre parer desproporcionada, sobre tot quan s'ha aplegat a l'insult personal. Al cap i a la fi, això es lo que li han ensenyat en l'escola baix el nom de "valencià".

Encara que, tenint en conte que a una fallera major se li ha de supondre un vincle estret en el món faller, costa treball pensar que no sapia que la majoria dels **llibrets de falla** s'envien al concurs de **Lo Rat Penat**, en lo que açò implica respecte a les preferències lingüístiques del món que se suponen representa. O a lo millor estem equivocats i la Fallera Major no representa a les falles sino al govern municipal de tanda. Per cert, i com en esta societat mansa i sense esme l'excusa de l'oficialitat la tenen sempre en la boca, podem dir que, sense eixir-se'n de lo que accepta la **AVLLI**, podia perfectament haver escrit: "Fruïx al màxim enguany. Afectuosament.", o cosa pareguda. Si haguera volgut, clar.

I, seguint en l'ambient faller, ¿hem de caure en la **coentor** mes profunda per a assimilar com a himne de les falles una canço d'un fracassat en Eurovisio? I, quina casualitat, que es un cantant **català** que canta una canço en **català**. ¿Esta decisió se pren en mires a representar al món de les falles o a seguir una planificació lingüística traçada per les autoritats, per molt **contrària al sentir popular** que esta siga? Per una altra banda, ¿es esta la forma que tenen de potenciar lo propi? ¿Per qué no seguir fruint dels himnes que ya te la festa? ¿Quants fallers sabrien cantar *El Fallero*, himne per excelència? En tot cas, si es vol una canço anual per a cada eixercici faller, que es convoque un concurs cada any en el que es pugua triar un bon tema i un millor interpret; i a ser possible per elecció popular.

Però l'acossament a la **llengua valenciana** no ve només dels qui volen canviar-la per la catalana, sino també de l'atre costat, dels qui la volen constreta al lloc en el que es troba en-

cara, **subordinada** a la castellana. Com en les millors èpoques de la repressió castellanista estem assistint a un involucionisme. A les **manifestacions** en protesta contra l'extensió de l'ús del valencià en l'àmbit educatiu s'unix ara l'última ocurrencia de **VOX** presentada al ple de l'Ajuntament de **Alacant** el 30 de gener, en l'objecte de que esta capital se declare zona **castellaparlant**, açò es, que la llengua valenciana continue sent "l'atra llengua", la que no cal que coneguen ni conreen tots els habitants del territori valencià.

El fet de l'existència d'àrees castellarparlants no es excusa per a deixar de respectar, de depredre i de potenciar eixa altra llengua, la valenciana. Exigir respecte per als drets dels castellarparlants no pot passar per no reconeixer els drets dels valenciaparlants que veuen cóm, a pesar de les mides preses fin a la data, la situació de **diglossia** actual a favor del castellà no fa sino incrementar l'ús d'esta llengua en perjudi de la valenciana. I no es excusa dir que en realitat no s'està ensenyant valencià en les escoles, sino l'horror "normalitzat", perquè en eixe cas les protestes haurien de fer-se en el sentit de substituir este per aquell, no reduir encara mes el seu ús.

Però no només la llengua rep estos atacs, són molts els àmbits de la societat valenciana que patixen les conseqüències de decisions que se prenen llunt de les nostres terres en una absència total de sensibilitat cap a les nostres necessitats i, lo que es pitjor, en una **permissivitat suïcida** per part dels valencians. El **llaurador valencià** –singularment el de la taronja– ha eixit perdent en quantes negociacions han mantengut els governs espanyols en **Europa**. Sorpren la correja que han tingut a lo llarg d'estes dècades. No tant si pensem que, al cap i a la fi, són valencians, i tan sumissos com tots els demés.

No obstant, el passat divendres 14 de febrer, mils de **llauradors i ganaders**, i uns altres que acodiren a fer-los costat, es manifestaren en el **Cap i Casal**. Confiam en que no es detinguen i que seguixquen exigint lo que en justícia els correspon i, de pas, que esta desestructurada societat faça per recolzar-los. Nosatres estiguem i estarem junt a qui treballa i respecta la terra. Però eixa docilitat nostra seguix impedint-nos ser un poble que exigix i demanda als polítics millora de les infraestructures, corredor mediterraneu, ampliació racional del port de Valencia, aigua per a tots, turisme de qualitat, presència internacional, capacitat de decisió sobre lo que nos es propi, dret civil... i **solució** a tanta precarietat que només el sol i la llum de la nostra terra conseguix disfrassar de societat benestant.

LA CITA

La passivitat i la mansuetut no impliquen bondat, com la rebelia no significa salvagisme.

Práxedis G. Guerrero

SUMARI

- 1
- EDITORIAL: **PER TOTS ELS COSTATS**
- 2
- LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- PATRIMONI VALENCIÀ: **EL MUSEU DE PREHISTORIA DE VALENCIA**
- 3
- JOCS TRADICIONALS (LVI): **A "APIULAR" O "A BOTAR I AMORRAR"**
- LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- PATRIMONI VALENCIÀ: **EL MUSEU DE PREHISTORIA DE VALENCIA (Continuació)**
- RESENYA BIBLIOGRÀFICA: **APUNTS D'INDUMENTÀRIA VALENCIANA**
- 4
- PASSATEMPS
- RONDALLA: **LES ADVERTENCIES**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra col·lectiva, l'encarregat de la redacció final de cada article té llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferència. Este tema es motiu de debat, però no de divisió, entre nosatres.

AVIS

Va, vinga. ¿Què li costa fer fotocopies d'est eixemplar per a repartir entre amics i coneguts?
Diners, sí, val.
I temps, clar.
I molesties, sense dubte.
Però, a banda d'això, ¿qué li costa?, ¿eh?

ACTIVITATS CULTURALS MARÇ DE 2020

Trobarà mes informació dirigint-se a les respectives associacions:

Cardona Vives

C/ Enmig, 23-9º-27ª. 12001 Castello
Tel. i Fax: 964 20 04 68
www.cardonavives.com

Convencio (Convencio Valencianista)
www.convenciovalencianista.org
cvalencianista@gmail.com

GAV (Grup d'Accio Valencianista)
C/ Julià Peña, 3. 46018 Valencia C.
www.gav-valencianistes.com

INEV (Institut d'Estudis Valencians)
info@inev.org // www.inev.org

RACV (Real Academia de Cultura Valenciana)
C/Avellanes 26. 46003 Valencia C.
Tel 963 91 69 65 // www.racv.es

Rogle

Vore quadro a banda en pagina 3.

3 Març (dimarts)

XXXII DIA DE LA LLENGUA VALENCIANA

"Pel valencià i el seu marc jurídic"

•18:00 h. Salo del Consolat de Mar de la Llonja de Valencia (C/ de la Llonja, 2)

ACTE D'EXALTACIO DE LA LLENGUA VALENCIANA

- Benvinguda i salutació del Decà José Luis Manglano, qui llegirà "El Comunicat al Consell Europeu en defensa de la Llengua Valenciana".
- Informe dels treballs i projectes de la Seccio "Lluís Fullana", pel seu Secretari, Vt. Ramon Calatayud.
- Resposta a l'acort d'unificació de la AVL, pel Director de la Seccio, Voro López.
- Tancament de l'acte a carrec del Decà, José Luis Manglano.

•20:00 h. Seu de Valencia.

MISSA en la Capella del Sant Calix en memoria d'Ausias March i ofrena floral.

Es prega confirmar assistència al 963916965 o al correu secretaria@racv.es.

+Info: **RACV**

4 Març (dimecres)

Data llimit per a l'entrega d'escenes per a optar al:

PREMI VALENCIANA, Falles 2020.

+Info: **GAV**

5 Març (dijous) 19 h. Seu del GAV.

CONFERENCIA: Jorge Manuel Rodríguez (President del Centro Español de Sindonología): "El Sant Calix de Valencia".

+Info: **GAV** i **INEV**

7 Març (dissabte) 12:30 h. Seu de Valencia, tomba d'Ausias March.

X CERTAMEN POETIC "Parlant en Ausias March". Llectura del poema guanyador i uns altres presentats.

+Info: **GAV**

PATRIMONI VALENCIÀ

El Museu de Prehistoria de Valencia

J.S.P.

El Museu de Prehistoria de Valencia 1935 troben acomodo definitiu, fins que en 1950 el museu se trasllade.

En l'arribada de la Republica, les noves prioritats politiqueres afectaren al SIP, que veu retallat drasticament el seu presupost i perillar la seua continuïtat. En 1934, a rant de les troballes realitzades en Liria, que atragueren l'atencio d'algunes autoritats, la situacio millorà; pero els canvis continuen. En febrer de 1937 el **Consell Provincial de Valencia** (organisme que havia substituït a la Diputacio) creava el **Institut d'Estudis Valencians**, incorporant-se el SIP i el Museu de Prehistoria al **Departament de Prehistoria i Arqueologia**, que presidia Isidro Ballester i del que **Domingo Fletcher Valls** era secretari, encara que, per l'incorporacio d'este al front de guerra, eixeriria com a tal **Felip Mateu i Llopis**. S'inicia la publicacio de la serie de monografies *Treballs Solts*, futurs *Treballs Varis del SIP*, mentres continuen els numeros de la revista *Archivo de Prehistoria Levantina* i les memories anuals, que ja se venien editant des de 1929.

Durant el periodo belic s'havia concentrat l'activitat en el laboratori. En 1936 se trobà una solucio per a evitar l'oxidacio de les peces de ferro; tambe se pogueren netejar, exposdre i classificar els materials de la Cova Negra i de la del Parpalló.

S'adquirixen en 1937 dos colleccions d'importancia: la de **Francesc Martínez i Martínez**, i la de **Ernest Botella Candela**, tambe se reben les donacions de **Martí Garcerán** i de **Ballester Tormo**. El 21 de giner de 1939, veent la guerra perduda, una **Junt Delegada d'Incautacio i Proteccio del Tesor Artistic Nacional** de Valencia decidi

incautar-se dels fondos del Museu. La Diputacio, a instancies de Ballester, consigui impedir-ho. Provablement lo incautat haguera acabat en l'estranger.

En 1950 Fletcher assumix la direccio del SIP i **Enric Pla** la subdireccio. Eix any la Diputacio acorda instal·lar-se en el Palau de la Generalitat, duent el Museu al **Palau de la Bailia**. Mentres duren les obres, una part important dels fondos s'acomodà en el **Palau del Temple**, encara ocupat per oficines de la Diputacio. Acabades les obres en 1955, a lo llarc de 1956 s'instala definitivament el museu en la Bailia. En este moment consta de 79 vitrines.

El Museu de Prehistoria s'instal·là a finals de 1927 en les **Salas Dorades** de l'entresol del torrello del **Palau de la Generalitat**. Eren en principi nomes quatre vitrines contenint la coleccio de Ponsell, pero pronte s'ampliarà en l'incorporacio de nous materials producte de les excavacions -**Cova Negra** (Xativa), **Parpalló** (Gandia), **Penya Roja** (Quatretondeta), la **Bastida de les Alcuses** (Moixent)...-, d'intercanvi en uns altres museus o de compres. En l'any 1929 ya conta en 25 vitrines. Diverses obres en el Palau feren que estes anaren canviant d'emplaçament en els anys successius. En

SALA DEL MUSEU EN LA SALA DORADA DEL PALAU DE LA GENERALITAT, 1946

SALA DEL MUSEU EN EL PALAU DE LA BAILIA, CAP A 1955

Continúa en pagina 3

Jugar a “apiular” o “a botar i amorrar”

Es un joc molt conegut arreu del mon. En Aragó i Castella se coneix com *salta cabrilla* o també *pidola*.

Temps arrere les chiques no participaven en jocs de chicons, i este no era una excepcio, pero algunes vegades si que ho feen, encara que lo normal es que no jugaren mesclats chics i chiques.

Es jugava a lo llarc d'un carrer o be pegant la volta a una plaça i podia durar una eternitat, fins que les mares cridaven “¡A sopar!”.

El joc començava en u dels chiquets —o chiquetes— posant-se en les cames doblades, encorbat i recolzant les mans en els genolls. Permaneixia en eixa posicio mentres els demes, un a un, anaven botant-lo recolzant les mans sobre l'esquena del que estava amorrat.

El primer que el botava se colcava uns passos mes alla en la mateixa posicio, i ya n'eren dos. El tercer botava a l'u i a l'atre i es posava en la mateixa posicio que estos per a que el quart, el quint, etc., els botaren i repetiren la mateixa accio fins que el primer que s'achocà botara a tots i aixina se seguia fins a caure derringlats o quedar farts de tant de bot.

Agilitat, força i rapidea se conjugaven en lo que era un bon eixerici per al que no deuria hi haure edat ni condicio. Perdre greix es mes facil de lo que pareix.

ESCULTURA DE CARMEN VILA, 2004. PLAJA DE SANT JOAN, ALACANT

ACTIVITATS CULTURALS

MARÇ DE 2020

(Ve de la pagina anterior)

8 Mar (dumenge)

DIA FALLER

▪ 12 h. Carrer Periodiste Azzati, canto en Marqués de Sotelo. Valencia C.

Mascletà en Reals Senyeres.

▪ 14:30 h. Seu del GAV.

Paella a preus populars. (S'ha de reservar tiquet.)

+Info: **GAV**

10 Mar (dimarts) 19:45 h. Salo d'actes de la Fundacio Cajamar Castello-Centro Social San Isidro, c/ d'Enmig, 49. Castello.

PRESENTACIO DE LLIBRES:

Llombart, homenage. Obra colectiva del Rogle Constanti Llombart. *La cooficialitat de la llengua valenciana*, per Lluís Fullana i Mira (Edicio del Rogle C. Ll.). *Ortografies valencianes*, de Juli Moreno.

+Info: **Rogle i Cardona Vives**

14 Mar (dissabte) 11 h.

TOTS ELS DIES 9. Homenage a Josep Nebot.

Activitat per concretar.

+Info: **Rogle i Convencio**

26 Mar (dijous) 19:30 h. Seu del GAV.

CONFERENCIA: Manolo Matas: “Guerres valencianes”.

Organisen: GAV i INEV

+Info: **GAV i INEV**

RESENYA BIBLIOGRAFICA

J.B.A.

García Broch, Mª Dolores

Apunts d'Indumentaria Valenciana

Mosseguello. Castello, 2020.

(113 pagines)

En *Apunts d'Indumentaria Valenciana* l'autora, de manera didactica i a través d'un relat que perfectament podria ser una historia veridica, presenta les diferents peces de l'indumentaria que lluien, ya en el segle XVIII, les llauradores i els llauradors de l'horta de **Valencia**, tan similars a les robes d'algunes atres comarques llimitrofes, emmarcant l'accio en un clima familiar, en un gran dia de festa.

En l'horta de **Vera**, junt al “Clot”, a on estigue l'alqueria dels seus ancestres, es fan preparatius per a celebrar una boda. D'un baül, que alberga els ropages mes preats en els que s'habillarà la jove parella, les amigues de la novia van traent peces de roba, joyes, sabates i uns atres articuls que complementen el vestit tadicioal que componien part de l'aixovar.

La descripcio d'eixes peces s'acompanya també d'algun apunt sobre la vida hortolana que unes dones majors —estes sí reals— que habiten en l'alqueria li ajuden a recordar, a l'hora que li ensenyen a posar en valor l'importancia que els teixits de seda, coto i d'unes atres materies tingueren en epoca gremial, puix les seues produccions i manufactures situaven l'economia valenciana al front de totes les nacionalitats europees, sent notablement apreciades, inclus en el **Nou Mon**.

Les referencies a dibuixos, gravats, olis i pintures dels mes destacats artistes valencians i també estrangers son, junt a la bibliografia i enllaços a pagines electroniques, un complement per a que el lector tinga la possibilitat de contrastar i seguir profundisant en l'estudi de teixits, colors i complements de la roba tradicional dels llauradors valencians.

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llombart** // Twitter: **@rogleconstanti**

Tots els eixemplars editats fins ara estan, en pdf, en:

www.rogleconstantillombart.com **www.pjvalencianista.org**

I se poden llegir també en: **http://issuu.com/rogleconstantillombart**

COLABORA EN EL ROGLE

Donar difusio ad esta publicacio es la millor forma de col·laborar en nosatres. També pots fer-te **soci** (36 € a l'any) o **colaborador** (12 € a l'any), i t'enviarém a casa tots els numeros

que es publiquen durant l'any. Si tens voluntat de fer alguna puntual aportacio economica, també te quedariem molt agraits. El nostre numero de conte, en **Caixa Popular**, es:

ES52 3159 0018 1926 1586 4721

PATRIMONI VALENCIÀ

El Museu de Prehistoria de Valencia

Ve de la pagina 2.

Els anys següents veuen una constant ampliacion dels fondos en les noves campanyes d'excavacions, ademes d'algunes donacions, com la de **Mariano Jornet**, la de **Juan Pablo Pérez Cavaller** i la de **Rubén Antonio Vela**, que donava una colleccio d'arqueologia americana en 1960. En 1963 se mostra l'estatua de bronze trobada en la plaça de **Pinedo**, possible representacio d'Apolo.

En 1982 el Palau de la Bailia passa a convertir-se en seu de la Diputacio, per lo que el museu se trasllada a l'antiga **Casa de Beneficencia**, sent ara director del SIP Enric Pla. S'obri de nou al public en 1983.

Sengles importants exposicions, en 1984 i en 1987 (any que **Bernat Martí** assumix la direccio del SIP) donaran forma a part de les actuals instalacions.

En 1993 tanca les portes per obres de rehabilitacio, tornant a obrir-les en 1995, en el marc del ya denominat **Centre Cultural La Beneficencia**.

Des de 1996, en homenage al gran arqueolec valencià, rep el nom de **Museu de Prehistoria “Domingo Fletcher Valls”**.

<p>Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.</p>	<p>1. Planta medicinal, el fruit de la qual es menut i triangular i les llavors son aromatiques i un poc coentes. S'utilisen en la gastronomia india i tambe per a aromatitzar el te o cafe.</p> <p>2. Astella, tros de fusta resinosa que, encesa, servix per a fer foc o llum.</p> <p>3. Pedra silicea, varietat d'agata, fina, opaca, en vetes i de colors variats. S'utilisa especialment en decoracio i joyeria.</p> <p>4. Arbust de la familia de les mirtacees, de dos a tres metres d'alçaria, en fulles llanceolades i oloroses, flors blanques i bayes negres blavenques. En les festes d'algunes localitats valencianes s'utilisa per a enramar-la pels carrers abans d'una processo, desfilada, etc.</p> <p>5. Contraporta feta, generalment, de tres fulles de fusta o d'un atre material i que s'utilisa per a dividir els espais entre una gran sala o recint i una porta, per eixemple, en una iglesia o palau, evitant els sorolls exteriors o l'entrada d'aire.</p> <p>6. Se diu de la persona que parla en veu nassal.</p> <p>7. Parasit acar que s'alimenta de la sanc d'alguns mamifers, agarrant-se a la pell i augmentant el seu cos de tamany, tornant-se esferic, segons la cantitat de sanc que va chuplant. El principal perill es que pot transmetre malalties.</p> <p>8. Part inferior de la teulada, que sobrepassa la llinea vertical de la frontera i que servix per a desviar d'ella les aigües de la pluja.</p>	<p>1. — — <u>R</u> — — — —</p> <p>2. — — — — <u>D</u> — — — —</p> <p>3. — — — — — — — — <u>P</u> — —</p> <p>4. — — — — — — <u>R</u> — — — —</p> <p>5. — — — — — — — — — — <u>L</u> — —</p> <p>6. — — — — — — <u>N</u> — — — —</p> <p>7. — — <u>P</u> — — — — — — — —</p> <p>8. — — — — — — — — — — <u>F</u> — —</p>
<p>La solucio a peu de pagina.</p>	<p>PARAULES VERTICALS</p> <p>1. Abstindre's de menjar i a vegades tambe de beure, total o parcialment, durant un espai de temps. En ocasions se fa per precepte religios.</p> <p>2. Triturar el menjar en les dents.</p>	

RONDALLA

J.P.B.

Les advertencies

Un dia de **basca**, un jove s'agenollà a la vora d'un riu. Ficà els braços en l'aigua per a refrescar-se el rostre i allí, en l'aigua, va vore de pronte l'imatge de la mort. S'alçà molt esglayat i preguntà:

—Pero..., ¿qué vols? ¡Soc jove! ¿Per qué vens a buscar-me sense previ avis?

—No vinc a per tu — contestà la veu de la mort—. Tranquil, **assossega't** i torna a ta casa perque estic esperant a una atra persona. No vindre a buscar-te sense **previndre't**,

JOVE SE TROBA EN LA MORT, DEL MESTRE DEL GABINET D'AMSTERDAM, S. XV. RIJSMUSEUM. HOLANDA

t'ho promet. El jove tornà a casa molt content. Se feu home, se casà, tingue fills i segui el transcórrer de sa tranquila vida.

Un dia d'estiu, trobant-se junt al mateix riu, tornà a detindre's per a refrescar-se. I tornà a vore el rostre de la mort. La saludà i volgue alçar-se. Pero una força el mantingue agenollat junt a l'aigua. S'esglayà i preguntà:

—Pero, ¿qué vols? —Es a tu a qui vullc — contestà la veu de la

mort—. Hui he vingut a buscar-te. —iM'havies promes que no vindries a buscar-me sense **previndre'm** abans! ¡No has mantingut la teua promesa!

—iT'he previngut!
—¿M'has previngut?
—De mil maneres. Cada volta que te miraves a un espill i vees apareixer les teues arrugues, el teu **monyó** se tornava blanc, senties que te faltava l'**alé** i que les teues articulacions s'endurien. ¿Cómo pots dir que no t'he previngut?

I se l'emportà fins el fondo de l'aigua.

Traduccio i adaptacio a la llengua valenciana d'una rondalla anonima chinenca treta de narrativabreve.com.

<p>GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)</p> <p>Alé/ halit/ bufit/ rossoll/ pantaix: Aire que s'expulsa dels pulmons quan s'expira en la respiracio.</p> <p>Assossega't de assossegar/ sedar/</p>	<p>calmar/ aquetar/ tranquilisar: Fer que cessen les alteracions d'anim, el nerviosisme o l'excitacio.</p> <p>Basca/ canicula/ calina: Calor intensa i sofocant.</p>	<p>Monyo: Cabell del cap; tambe: roll de cabell que les dones porten dalt del cap o prop del tò.</p> <p>Previndre/ avisar/ advertir/ alertar: Informar anticipadament.</p>
---	--	--

Solucio: Verticals: 1. DEJUNAR 2. MASTEGAR

1. CARDAMOM 2. TEDA 3. JASPI 4. MURTA 5. CANCELL 6. GANGOS 7. CAPARRA 8. RAFOL

I RECORDA... La nostra primera paraula es **dejunar**. L'accio de dejunar es un **dejuni**. Estar una persona **en dejú** vol dir que no ha menjat res. **Dejunat** es que ha fet dejú o que es preceptiu fer-ho. Es **dejunador** qui dejuna. Eix. *El Dimcres de Cendra i el Divendres Sant es preceptiu fer dejú.*

La nostra segona paraula es **mastegar**. L'accio i efecte de mastegar es una **mastegada**, **mastegadura** o un **mastegament**. Es **mastegable** allo que es pot mastegar. Allo o aquell que mastega es **mastegador**. Està **mastegat** allo que ha segut triturat en les dents. Es **mastegatori** allo que servix per a mastegar o ser mastegat. Se diu **mastegueres** a la persona que parla confusament, que mastega les paraules o parla com entre dents. Eix. *El mege m'ha receptat unes pastilles mastegables.*